

Бойченко М. М.

магістрант спеціальності 053 «Психологія» кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна

Дробот О. В.

доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна

Синчук В.В.

магістрантка спеціальності 053 «Психологія» кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна

ПСИХОСЕМАНТИЧНИЙ СВІТ ТЕКСТУ: ЕТНОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ

Анотація. У статті представлено психологічний аналіз феномену розуміння тексту у психосемантичному підході, виділено фактори, що впливають на особливості сприйняття текстового матеріалу, проаналізовано основні проблеми розуміння тексту у міжкультурному підході.

Boichenko Mykyta, Drobot Olga, Synchuk Veronika, THE PSYCHOSEMANTIC WORLD OF THE TEXT: ETHNOCULTURAL FEATURES OF PERCEPTION

Abstract. A psychological analysis of the text comprehension phenomenon in the psychosemantic approach is presented in the article, factors that influence text material perception peculiarities were identified, the main problems of text comprehension in the intercultural approach were analyzed.

Динамічний розвиток суспільства, в умовах поширення міжкультурної інтеграції, обумовлює зростання інтересу до вивчення особливостей сприйняття навколишнього світу представниками різних культур. Зокрема, задля кращого впливу на свідомість суспільства, якому на сучасному етапі розвитку властивий

мультикультуралізм, важливим є розуміння внутрішньо культурних аспектів сприйняття тексту та картини світу різних народів.

Сутність та особливості впливу етнокультурних факторів на психіку та життєдіяльність людини у різні часи досліджували Баграмов Е.А., Бромлей К.В., Поршнев Б.Ф., Лозова О.М. Особливостями взаємозв'язку ментальності та культури, ролі культурних аспектів у когнітивній діяльності людини цікавилися Потебня О.О., Флоренський П.О., Якобсон Р.О., Брутян Г.О. Психологічному аналізу феномена розуміння тексту присвячені роботи Знакова В.В., Гостева А.А., Брудного А.А., Леонтьева А.А., Леонтьева Д.А.

Основними проблемами розуміння тексту у міжкультурному підході є: можливість різної інтерпретації контексту; відмінність форми передачі структури речення у різних мовах; проблема рівнозначності одного й того самого речення за умови заміни слів; наявність неологізмів, задля розуміння яких необхідним є їх введення у існуючу структура знань особистості; несумісність нової інформації з вже існуючою системою знань індивіда; проблема часових протирічч (Чапайкіна, 2012).

Текст як структурно-семантичний комплекс вербальних знаків, об'єднаних на підставі семантико-комунікативних зв'язків (Селіванова, 2002) виступає не лише як засіб фіксації сенсу, а й здатен самостійно модифікувати особистісний сенс людини, видозмінити вже наявний категоріальний конструкт, що відбувається у процесі смислового сприйняття тексту завдяки чотирьом мисленевим процесам: читанню, інтерпретації, розумінню та осмисленню (Шелестюк, 2010).

Для опису образу світу суб'єкта, його імпліцитної моделі того чи іншого фрагменту дійсності необхідна реконструкція категоріальної структури свідомості, розміщення у ній індивідуальної системи значень (Дробот, 2013). Структура когнітивної репрезентації, тобто певна частина концептуального досвіду, виражається головним чином граматичними елементами, а лексичні передають більшу частину її змісту. Хоча лексичні елементи також можуть містити в собі деяку інформацію про структуру, саме граматично закодована

інформація є вирішальною. Вона визначає концептуальний каркас для лексично вираженого змісту (Talmy, 1988).

Особливої уваги при вивченні особливостей сприйняття текстів заслуговують рекламні повідомлення, адже вони являють собою приклад найбільш ефективного використання категоріальних структур свідомості. Прагматичний аспект рекламного тексту зазвичай проявляється в його особливій структурі (вибір граматичних і лексичних одиниць, стилістичних прийомів, особливий синтаксис, організація друкованого матеріалу, використання елементів різних знакових систем). Аналіз таких текстів дає змогу зрозуміти етнокультурні особливості їх сприйняття, наприклад, дослідження особливостей сприймання рекламного впливу на різні етнічні групи виявили, що американські і японські рекламні тексти дуже схожі. Японські тексти відрізняє від американських менш виражена орієнтованість на групу, успіх і владу. У той же час японські тексти більш чуттеві. На користь цього свідчить і найвище навантаження на чуттєвий канал сприйняття, і найбільша присутність позитивно забарвленої лексики (Вугман, 2003). Натомість, українська текстова реклама апелює до сімейних цінностей, використовує чоловічий та жіночий образи як семантичні якорі, що мають на меті викликати сильну емпатійну реакцію.

Висновки. Отже, говорячи про психосемантичний світ тексту виходячи з існування семантичного поля етносу, можна виділити наступні фактори, що впливають на особливості сприйняття текстового матеріалу: культурні особливості народу та норми, що уставлені в суспільстві; раніше інтеріоризовані смисли, асоціації і проєкції; упереджене ставлення до певних елементів текстової комунікації, негативна апперцепція та ригідність категоріально-ціннісних структур реципієнтів.

Література

Вугман А.А. Этнокультурные особенности восприятия рекламных сообщений : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 : Москва, 2003 190 с.

Дробот О.В. Психосемантична теорія свідомості у вітчизняній психології як основа психосемантичного дослідження / Дробот О.В. // Актуальні проблеми

психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2013. – Том. X. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – Вип. 25. – С. 110 – 120

Лозова О.М. Психосемантика тексту: кроскультурний підхід // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького педагогічного університету ім. Г. Сковороди.– 2006.– Вип. 9.– С. 93-96.

Чапайкина Н. Е. Семантический анализ текстов. Основные положения // Молодой ученый. — 2012. — №5. — С. 112-115.

Talmy L. The relation of grammar to cognition // В. Rudzka-Ostyn (ed.). Topics in Cognitive Linguistics. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1988.